

Η πρόταση για διαδικτυακό μάθημα αποτελείται από δύο μέρη:

Μέρος πρώτο (Διδασκαλία)

Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει μια σειρά από κείμενα (συνέντευξη/φωτογραφίες, γελοιογραφίες, φωτογραφίες εγκαταστάσεων, λογοτεχνικά κείμενα, τραγούδια), πολλά από τα οποία αντλούνται από την Πολύτροπη γλώσσα και αναφέρονται σε απόπειρες της τέχνης να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη για τα περιβαλλοντικά προβλήματα.

Δεν είναι απαραίτητο, φυσικά, να διδάσκονται όλα κείμενα. Το πλήθος των κειμένων τέθηκε με το σκεπτικό να υπάρχει άφθονο υλικό για διδασκαλία σε ομάδες.

- Τα εκτεταμένα λογοτεχνικά κείμενα είναι για δουλειά των μαθητών στο σπίτι.
- Η κύρια σκέψη είναι να ανεβαίνει το υλικό στην πλατφόρμα που χρησιμοποιεί ο δάσκαλος και οι μαθητές να το μελετούν και να παράγουν λόγο με αφορμή τα κείμενα.
- Η κεντρική ερώτηση που διατρέχει όλη τη διδασκαλία είναι αν μπορεί η τέχνη (κι αν ναι, με ποιους τρόπους) να συνεισφέρει στην αφύπνιση των ανθρώπων και στην ενεργοποίησή τους για την προστασία του περιβάλλοντος.

Κάτω από αυτό το πρίσμα θα μελετούν οι μαθητές τα κείμενα.

Στην Πολύτροπη Γλώσσα κάτω από κάθε κείμενο υπάρχουν ποικίλες ασκήσεις, τις οποίες μπορεί ο συνάδελφος να αξιοποιήσει είτε αυτούσιες είτε να τις διαμορφώσει ανάλογα με τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα κτλ. της τάξης του. Πολλές από αυτές έχουμε ήδη αξιοποιήσει και στην παρούσα διδακτική πρόταση.

Μέρος δεύτερο (Κριτήριο αξιολόγησης, προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις των Πανελλαδικών εξετάσεων)

Το κριτήριο μπορεί να δοθεί ως άσκηση στους μαθητές στο σπίτι ή να αξιοποιηθεί ως αντικείμενο διδασκαλίας.

Μέρος πρώτο

«Σε ένα ποίημα κανένα από τα φλέγοντα προβλήματα που απασχολούν τον άνθρωπο δε λύνεται, καταλύεται όμως η συλλογιστική που τα προκάλεσε»

Οδυσσέας Ελύτης στην αναφορά του στον Ανδρέα Εμπειρίκο

Κείμενα

1. Συνέντευξη/Φωτογραφία

Ερωτική επιστολή στη Γη, Π. Βάϊος (Συνέντευξη του Σ. Σαλγκάδο, Απόσπασμα)

Ο Σεμπασιάο Σαλγκάδο με τη γυναίκα του

Από τη διεύθυνση: <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=521983>

Ο μεγάλος βραζιλιάνος φωτογράφος Σεμπασιάο Σαλγκάδο μιλάει για τη νέα φωτογραφική ιστορία του που λέγεται «Genesis», ένα πορτρέτο του πλανήτη χωρίς τα σημάδια του πολιτισμού.

Όταν μιλάει για τις φωτογραφίες του ο Σεμπασιάο Σαλγκάδο, δεν λέει «η συλλογή», «το άλμπουμ», «το πρότζεκτ», λέει «οι ιστορίες μου». Τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχει πει άλλες δύο μεγάλες ιστορίες. Η καθεμιά τού πήρε σχεδόν μία δεκαετία, για να την ολοκληρώσει. Η πρώτη είναι για τους εργάτες σε όλο τον κόσμο στο βιβλίο του «Workers» και η άλλη για τους μετανάστες στο «Migrations». Όλες του οι ιστορίες είναι παγκόσμιες. Η τελευταία λέγεται «Genesis» και γι' αυτήν ο βραζιλιάνος φωτογράφος ταξίδεψε σε 32 χώρες. [...] Η ιστορία του «Genesis» είναι η ζωή σε αυτόν τον πλανήτη, όπως ήταν στην αρχή, όταν ο άνθρωπος ζούσε μέσα στη φύση, και όλα τα ταξίδια του Σαλγκάδο ήταν σε αυτές τις περιοχές, όπου ο πολιτισμός δεν έχει φθάσει ακόμη. Η ιδέα ήταν δική του και της Λέλιας, αποτέλεσμα της αφοσίωσής τους σε ένα μεγάλο περιβαλλοντικό έργο που είχαν αναλάβει μαζί, την αναδάσωση με εκατοντάδες χιλιάδες δέντρα μιας μεγάλης περιοχής τροπικού δάσους στην πατρίδα του, στη Βραζιλία. Για τον ίδιο αυτό το βιβλίο είναι «μια ερωτική επιστολή στη Γη και στην επιμονή της φύσης».

Έχετε καταλάβει πλέον γιατί το ταξίδι ήταν τόσο σημαντικό για εσάς;

«Είμαι φωτογράφος-ντοκιμαντερίστας και αυτά που θέλω να φωτογραφίσω δεν είναι έξω από την πόρτα μου. Ταξιδεύω όλη μου τη ζωή. Ξεκινάω από μια ιδέα, δουλεύω το κόνσεπτ και μετά πρέπει να το κυνηγήσω. Η ζωή και η δουλειά μου ενώνονται. Δεν αποζητώ την περιπέτεια. Αυτό που με ενδιαφέρει είναι οι ιστορίες

μου, ακριβώς όπως ένας δημοσιογράφος ξεκινάει να καλύψει το θέμα του. Δεν έχει σημασία η γεωγραφική τοποθεσία στην οποία βρίσκομαι, αλλά η ιστορία στην οποία συμμετέχω».

[...]

Έχετε γνωρίσει ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Ποιο είναι το συμπέρασμά σας για την ανθρωπότητα;

«Υπάρχει μόνο ένα είδος, μία φυλή, η ανθρώπινη. Ό,τι είναι απαραίτητο για τον πιο λευκό άνθρωπο είναι απαραίτητο για τον πιο μαύρο άνθρωπο, για τον πιο κόκκινο, για τον πιο κίτρινο. Είμαστε όλοι το ίδιο ζώο».

Έχετε φωτογραφίσει όμως και την ανθρώπινη σκληρότητα.

«Είμαστε το πιο σκληρό και αδιάστακτο ζώο, το πιο επιθετικό. Ακόμη και το λιοντάρι σκοτώνει μόνο ό,τι χρειάζεται να φάει, δεν σκοτώνει για να βάλει σε ένα ψυγείο. Εμείς εκμεταλλευόμαστε ο ένας τον άλλον, για να αυξήσουμε τους τραπεζικούς μας λογαριασμούς. Έχουμε σχολές που σε μαθαίνουν να σκοτώνεις ανθρώπους, οι στρατοί είναι σχολεία επιθετικότητας. Όλοι οι πόλεμοι μεταξύ μας, ο τρόπος που εκμεταλλευόμαστε όλα τα άλλα είδη, ζωικά και φυτικά, δείχνουν πόσο δύσκολο είδος είμαστε».

Πιστεύετε στη δράση των ατόμων ή των ομάδων;

«Πιστεύω στη συλλογικότητα. Η ιστορία μας είναι η ιστορία κοινοτήτων. Πιστεύω στην αλληλεγγύη, στην κοινότητα, και αυτές είναι οι πραγματικές αξίες για μένα. Δεν δέχομαι την ατομικότητα, τον κυνισμό και τον εγωκεντρισμό».

Μπορεί η τέχνη να πιέσει προς αλλαγές;

«Από μόνη της όχι. Αλλά η φωτογραφία μαζί με τη δημοσιογραφία, την ερευνητική τηλεόραση, τους ανθρωπιστικούς οργανισμούς, μπορεί να φτιάξει ένα σύστημα ενημέρωσης που να ξεκινάει τέτοιες συζητήσεις. Η δική μου φωτογραφία είναι μέλος αυτού του κινήματος, αλλά μόνη της δεν κάνει τίποτα».

Οι άνθρωποι είναι περισσότερο χαρούμενοι στη φύση ή στα αστικά περιβάλλοντα;

«Είναι πιο πολύ χαρούμενοι στη φύση, γιατί από εκεί προερχόμαστε, προτού μετοικήσουμε στις πόλεις. Όταν ζούσαμε σε επαφή με τον πλανήτη μας, ήμασταν λιγότερο επιθετικοί. Τώρα ζούμε σε διαμερίσματα, πρέπει να υπακούμε σε νόμους, να είμαστε προσεκτικοί, να πληρώνουμε τους φόρους μας, πρέπει να έχουμε κυβερνήσεις και θρησκείες, να ακολουθούμε πολιτικές και αποδεκτές πρακτικές. Ζούμε σε μεγάλη πίεση, την οποία οι πρωτόγονες φυλές δεν γνωρίζουν».

Ποιο ζώο σάς πόζαρε πιο εύκολα;

«Οι χελώνες, οι φώκιες και οι φάλαινες. Φωτογράφισα ένα είδος φάλαινας, τη Southern Right. Έρχονταν στις βάρκες μας σαν σκύλοι. Κολυμπούσαν γύρω μας, μπορούσες να τις ακουμπήσεις, ήταν πολύ φιλικές. Ήταν καταπληκτικό το μεγαλύτερο ζώο στον πλανήτη – επτά μέτρα ήταν – να έρχεται έτσι δίπλα σου σαν κατοικίδιο».

Ο φωτογράφος είναι παρατηρητής ή συμμετέχων;

«Ο ντοκιμαντερίστας φωτογράφος συμμετέχει αναγκαστικά, δεν μπορεί να πάρει μια φωτογραφία και να φύγει. Χρειάζεται χρόνο, για να γίνει μέρος της ιστορίας που τον ενδιαφέρει και όλοι, όσοι κάνουμε αυτή τη δουλειά, έτσι δουλεύουμε. Δεν είσαι φωτορεπόρτερ, πρέπει να έχεις την ταύτιση που απαιτείται και αυτό δεν γίνεται αν κλέψεις δυο στιγμές και φύγεις».

[...]

Παπανάγνου Βάιος, *Ερωτική επιστολή στη Γη*, [Το Βήμα 14/7/2013](#)
(Από την [Πολύτροπη Γλώσσα](#))

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Όταν μιλάει για τις φωτογραφίες του ο Σεμπαστιάο Σαλγκάδο δεν λέει η συλλογή, το άλμπουμ, το πρότζεκτ, λέει οι ιστορίες μου. Γιατί, πιστεύετε, ο διάσημος φωτογράφος προτιμά να ονομάζει έτσι τα έργα του; Θεωρείτε ότι η φωτογραφία είναι μια ξεχωριστή γλώσσα; Είναι κατά τη γνώμη σας ικανή να περιγράφει, να αφηγείται, να εκφράζει συναισθήματα, να ασκεί κριτική; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, αξιοποιώντας και στοιχεία από το φωτογραφικό έργο του Σαλγκάδο.
2. Ο Σαλγκάδο χαρακτηρίζεται φωτογράφος-ντοκιμαντερίστας. Διαβάστε προσεκτικά το κείμενο και απαντήστε τι είναι ο φωτογράφος-ντοκιμαντερίστας και ποια η διαφορά του από τον φωτορεπόρτερ.
3. Ποια είναι, σύμφωνα με τον Σαλγκάδο, η συνεισφορά της τέχνης στην αλλαγή στάσης ζωής; Συμφωνείτε με την άποψη αυτή;
4. Ποιες είναι οι αντιλήψεις του Σαλγκάδο για τον άνθρωπο, τη ζωή και το περιβάλλον; Σε ποιες αξίες πιστεύει; Ποια ταυτότητα του Σαλγκάδο αναδύεται μέσα από τις απαντήσεις που δίνει στη συνέντευξη;
5. Το παραπάνω κείμενο είναι συνέντευξη. Αν συναντούσατε τον διάσημο φωτογράφο, ποιες επιπλέον ερωτήσεις θα του υποβάλατε;

ANTARCTICA, 2005. © Sebastião Salgado / Amazonas Images

Από τη

διεύθυνση: <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22784&subid=2&pubid=444881>

Sebastião Salgado, Amazonas, Brazil, 2009, from the series Genesis. © Sebastião Salgado / Amazonas Images

Από τη διεύθυνση: <http://kostasvakouftsis.blogspot.gr/2013/10/sebastiao-salgado-genesis.html>

Sebastião Salgado, The State of Amazonas, Brazil. 2009

Από τη διεύθυνση: <https://chloenelkin.wordpress.com/tag/sebastiao-salgado/>

Sebastião Salgado, Kafue National Park. Zambia. 2010. Amazonas images-Contact Press Images.

Από τη

διεύθυνση: <http://www.loeildelaphotographie.com/events/exhibition/sebastiao-salgado-genesis-2>

THE WHALES, Patagonia, Argentina. 2004

Από τη διεύθυνση: <http://kostasvakouftsis.blogspot.gr/2013/10/sebastiao-salgado-genesis.html>

Από τη

διεύθυνση: http://www.snpcultura.org/genesis_exposicao_sebastiao_salgado.html

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποιες από τις παραπάνω φωτογραφίες σας αγγίζουν περισσότερο; Να γράψετε τις σκέψεις και τα συναισθήματα που σας προκαλούν με συγκεκριμένες αναφορές σ' αυτές.
2. Δείτε τις παραπάνω φωτογραφίες και απαντήστε σε μια παράγραφο. Μπορεί η τέχνη (κι αν ναι, με ποιους τρόπους) να συνεισφέρει στην αφύπνιση των ανθρώπων και στην ενεργοποίησή τους για την προστασία του περιβάλλοντος;

2. Γελοιογραφία

α. Γελοιογραφίες χωρίς λόγια για το περιβάλλον, Β. Μητρόπουλος ΒΑΣ

του Βασίλη Μητρόπουλου BAS)

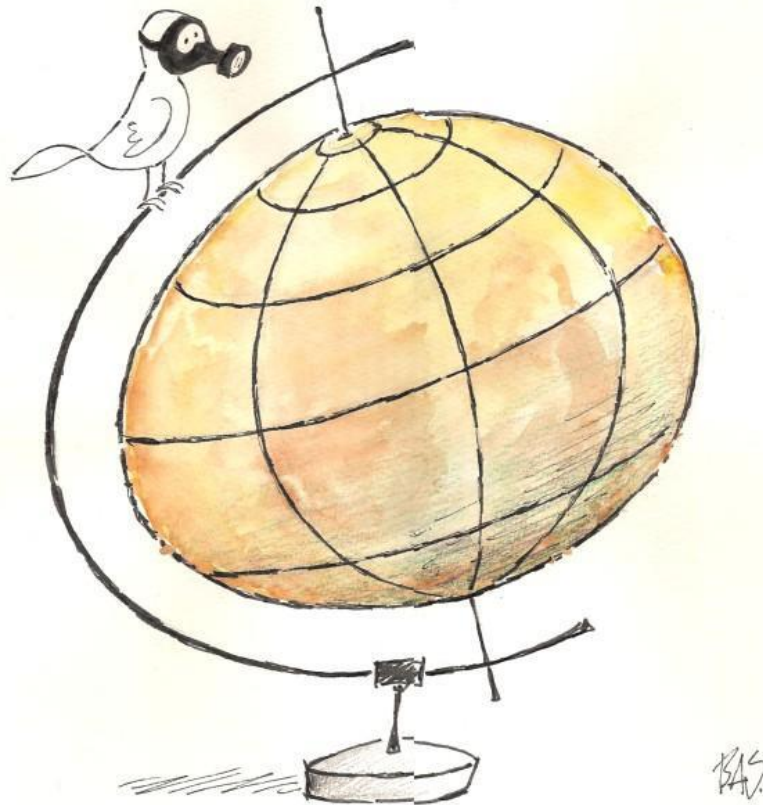
http://www.cartoonists.gr/view_cat.php?cat_id=54

(Από την [Πολύτροπη Γλώσσα](#))

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να περιγράψετε και να σχολιάσετε την εικόνα της πρώτης γελοιογραφίας. Ποιο μήνυμα επιδιώκει να περάσει ο γελοιογράφος; Ποιο στοιχείο προκαλεί το ενδιαφέρον;
2. Να περιγράψετε την εικόνα της δεύτερης γελοιογραφίας. Ποια σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα θίγει ο γελοιογράφος;
3. Κάποια από τα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία του κωμικού στοιχείου είναι η έκπληξη και η ανατροπή του καθιερωμένου/προσδοκώμενου. Με ποιους τρόπους αξιοποιούνται αυτά τα μέσα στις συγκεκριμένες γελοιογραφίες;
4. Στη δεύτερη γελοιογραφία εικονίζεται ο Νώε να προσπαθεί να σώσει ένα φυτό. Ποιοι θα μπορούσαν να γίνουν οι σύγχρονοι Νώε;
5. Να συγκρίνετε τις δύο γελοιογραφίες. Ποια κοινά στοιχεία και ποιες διαφορές παρατηρείτε ως προς το θέμα που πραγματεύονται;
6. Γιατί ο γελοιογράφος και στις δύο περιπτώσεις επέλεξε να μιλήσει «χωρίς λόγια»; Τι επιτυγχάνει με αυτόν τον τρόπο; Γράψτε κατάλληλες λεζάντες που, κατά τη γνώμη σας, θα ταίριαζαν στις παραπάνω γελοιογραφίες.
7. Γράψτε ένα σύντομο άρθρο για ένα οικολογικό περιοδικό, εμπνευσμένο από τις παραπάνω γελοιογραφίες.
8. Αναζητήστε στο διαδίκτυο φωτογραφίες και σκίτσα σχετικά με το περιβάλλον και επιχειρήστε να συνθέσετε μια αφίσα με θέμα τη σωτηρία του πλανήτη Γη. Αν θέλετε, εργαστείτε στο περιβάλλον Glogster <http://edu.glogster.com/>.1

β. Γελοιογραφίες χωρίς λόγια για το περιβάλλον, Β. Μητρόπουλος και του Ορνεράκης

(του Βασίλη Μητρόπουλου)

http://www.cartoonists.gr/view_cat.php?cat_id=20

(του Ορνεράκη)

http://www.cartoonists.gr/view_cat.php?cat_id=23

(Από την [Πολύτροπη Γλώσσα](#))

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποια συναισθήματα σας γεννούν αυτές οι γελοιογραφίες; Αισιόδοξο ή απαισιόδοξο μήνυμα εκπέμπουν οι δημιουργοί τους;
2. Για ποιους λόγους το πουλί της πρώτης γελοιογραφίας (του Βασίλη Μητρόπουλου) αναγκάζεται να φορά αντιασφυξιογόνο μάσκα; Να γράψετε ένα σύντομο θεατρικό μονόλογο στον οποίο μιλάει αυτό το πουλί για αυτό το θέμα.
3. Ποιοι λόγοι αναγκάζουν τον άνθρωπο (γελοιογραφία του Ορνεράκη) να εγκαταλείψει τον πλανήτη; Γράψτε το τελευταίο μήνυμα που αφήνει, πριν αποφασίσει να δραπετεύσει με το αλεξίπτωτο.
4. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, οι δύο γελοιογράφοι αποφάσισαν να εκφραστούν χωρίς λόγια;
5. Να δημιουργήσετε δικές σας γελοιογραφίες χωρίς λόγια, με θέμα την τραγική θέση του σύγχρονου ανθρώπου, ή γελοιογραφίες με λόγο, εργαζόμενοι στα περιβάλλοντα [Voki](#) ή [Acapela](#), προκειμένου να καταγγείλετε σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα.¹

γ. Γελοιογραφία χωρίς λόγια για το περιβάλλον, Παυλίδης

(του Βαγγέλη Παυλίδη)

http://www.cartoonists.gr/view_cat.php?cat_id=25

(Από την [Πολύτροπη Γλώσσα](#))

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Τι κατά τη γνώμη σας δηλώνει ο γελοιογράφος; Τι συμβολίζει το λουλούδι και τι ο τοίχος; Σκεφτείτε αν η συγκεκριμένη γελοιογραφία διαφέρει από τις συνηθισμένες. Εμπεριέχει το κωμικό στοιχείο; Αν όχι, ποια άλλα στοιχεία νομίζετε ότι κυριαρχούν; Σε τι οφείλεται η δύναμη της γελοιογραφίας;
2. Να περιγράψετε προφορικά την εικόνα, χρησιμοποιώντας κυρίως μεταφορική γλώσσα, βλ. και Έκφραση-Έκθεση Α' λυκείου, σ. 153.
3. Μπορείτε να σκεφτείτε άλλους συμβολισμούς για το λουλούδι και για τον τοίχο; Σημειώστε μερικούς από αυτούς. Θυμηθείτε, ανάμεσα σε άλλα, το κίνημα των Χίπις, που αποκαλούνταν «Τα παιδιά των λουλουδιών», καθώς και το περίφημο μουσικό έργο *The Wall* των Pink Floyd.
4. Γιατί ο γελοιογράφος επέλεξε να μη χρησιμοποιήσει λόγια; Θα μπορούσατε να αποδώσετε αυτή την εικόνα με ένα δικό σας κείμενο, με λίγους στίχους, με ένα χαϊκού;¹
5. Γράψτε ένα χρονογράφημα με αφόρμηση την εμπειρία σας από έναν περίπατο στην πόλη, όπου είδατε την εικόνα ενός λουλουδιού που ξεφύτρωσε σε έναν τοίχο από μπετόν, βλ. και Έκφραση-Έκθεση, Α' λυκείου, σ. 279 -295.
6. Λέγεται ότι *Μια εικόνα μπορεί να εκφράσει όσα δεν μπορούν να εκφράσουν χίλιες λέξεις*. Προσπαθήστε να υποστηρίξετε με τα κατάλληλα επιχειρήματα και τεκμήρια αυτήν την άποψη. Μπορείτε να αναφέρετε και το παράδειγμα της συγκεκριμένης γελοιογραφίας.
7. Εργαστείτε στο [Glogster](#)², δημιουργώντας αφίσες με παρόμοιους συμβολισμούς. Εκμεταλλευτείτε τη δυνατότητα εισαγωγής τραγουδιού/μουσικής, κειμένου, βίντεο, εικόνων, και δείξτε τρόπους με τους οποίους μπορούμε να σπάσουμε τον τοίχο που δημιουργεί η απερισκεψία ή η αλαζονεία του ανθρώπου.

1 Ποιητικό είδος που έχει τις ρίζες του στην ιαπωνική ποίηση. Αποτελείται από 3 στίχους 17 συλλαβών συνολικά. Γνωστά τα Δεκαέξι χαϊκού του Γιώργου Σεφέρη. Παρατίθεται το Ε' χαϊκού της συλλογής.

τα δάχτυλά της

στο θαλασσί μαντήλι

κοίτα. κοράλια.

2. Διαδίκτυακή εφαρμογή για τη δημιουργία πολυμεσικών αφισών, οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν κείμενο, φωτογραφίες, βίντεο (από το διαδίκτυο), γραφικά, ήχους, συνημμένα αρχεία, κ.ά. Απαιτείται η δωρεάν εγγραφή χρηστών.

3. Εγκατάσταση

α. Τι κάνουν αυτοί οι μπλε άνθρωποι στο νερό;

Σάββατο, 17 Οκτώβριος, 2015

Ο Pedro Marzorati είναι ένας καλλιτέχνης από τη Αργεντινή. Η νέα του δημιουργία πραγματεύεται ένα καυτό, θα μπορούσαμε να πούμε, θέμα για το μέλλον του πλανήτη που διαγράφεται ιδιαίτερα δύσκολο. Το υπέροχο έργο του "απευθύνεται" σε όλη την ανθρωπότητα με έναν άμεσο και συνάμα πρωτότυπο τρόπο και μας "μιλάει" για το πρόβλημα της ανόδου της στάθμης του νερού στον πλανήτη.

Οι ανθρώπινες φιγούρες φαίνεται να καλύπτονται σταδιακά από το νερό ή να εξαφανίζονται μέσα σε αυτό από τη δύναμή του. Τα έργα του με τίτλο "Where the Tides Ebb and Flow" φαίνεται να έχουν κερδίσει την περιέργεια και την προσοχή του κοινού σε ολόκληρο τον κόσμο.

Στόχος του καλλιτέχνη είναι να αναδείξει τη συζήτηση γύρω από τέτοια σημαντικά ζητήματα με εργαλείο την τέχνη. Και αυτό με αφορμή, τις σημαντικές διαπραγματεύσεις για την κλιματική αλλαγή που θα διεξαχθούν στο Παρίσι τον Νοέμβριο.

Εμείς και το Φυσικό Περιβάλλον: Φόβοι και προσδοκίες

Πηγή ([Alfavita](#)) , Τελευταία προσπέλαση 25/03/2020

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να γράψετε τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα που σας προκαλούν οι παραπάνω φωτογραφίες από την εγκατάσταση του Pedro Marzorati με συγκεκριμένες αναφορές σ' αυτές.
2. Μπορεί η τέχνη (κι αν ναι, με ποιους τρόπους) να συνεισφέρει στην αφύπνιση των ανθρώπων και στην ενεργοποίησή τους για την προστασία του περιβάλλοντος;

β. Waiting for climate change, Château des Ducs de Bretagne, Nantes, summer of 2013, Isaac Cordal

*Ο Ισπανός καλλιτέχνης **Isaac Cordal** ταξιδεύει και κάνει παρεμβάσεις στις πόλεις, τοποθετώντας μικροσκοπικά γλυπτά στα πιο απρόσμενα σημεία.*

Συνήθως αναπαριστά δυσάρεστες ή ενοχλητικές καταστάσεις, με τις φιγούρες να μοιάζουν σαν να έχουν εγκλωβιστεί σε αυτές τις καταστάσεις από μόνες τους. Μικροί πολιτικοί ή μικροί επιχειρηματίες, που βρίσκονται ένα βήμα πριν την καταστροφή, αλλά αδιαφορούν για αυτό.

Εμείς και το Φυσικό Περιβάλλον: Φόβοι και προσδοκίες

Αναπαριστώντας σκηνές σαν αυτές, ο *Isaac Cordal* ασκεί κριτική στην εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας και στις συνέπειές της, στην εμμονική αφοσίωση στη ρουτίνα και στην απαξίωση του σύγχρονου ανθρώπου για τη φύση.

Μυρτώ Συμεωνίδου, [Isaac Cordal: Κρύβοντας μινιατούρες στην πόλη](#)

Waiting for climate change is an installation for the moat of the Château des Ducs de Bretagne, in Nantes, and exposed during the summer of 2013.

Πηγή: <http://cementeclipses.com/Works/waiting-for-climate-change-nantes-france/>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να γράψετε τις εντυπώσεις και τα συναισθήματα που σας προκαλούν οι παραπάνω φωτογραφίες από την εγκατάσταση του Isaac Cordal με συγκεκριμένες αναφορές σ' αυτές.
2. Μπορεί η τέχνη (κι αν ναι, με ποιους τρόπους) να συνεισφέρει στην αφύπνιση των ανθρώπων και στην ενεργοποίησή τους για την προστασία του περιβάλλοντος;

4 Λογοτεχνία

α. Το φράγμα, Σπύρος Πλασκοβίτης

(απόσπασμα)

Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι το μυθιστόρημα αυτό συμβολίζει το άγχος του σημερινού ανθρώπου από την απειλή των ανέλεγκτων δυνάμεων, που ο ίδιος νομίζει ότι έχει τιθασειώσει κι ωστόσο ξεπερνούν τ' ανθρώπινα μέτρα του ελέγχου.

Το φράγμα είναι ένας τεράστιος υδατοφράχτης που εκτείνεται σε μερικά χιλιόμετρα σε μια περιοχή που δεν προσδιορίζεται γεωγραφικά. Είχε χτιστεί, για να συγκεντρώνει τα νερά σε μια πεδινή έκταση γεμάτη βάλτους, χειμάρρους και ποτάμια. Και χάρη σ' αυτό το τεχνικό έργο ο τόπος μεταμορφώθηκε γρήγορα σε μια εύφορη πεδιάδα. Στα κράσπεδα του φράγματος αναπτύχθηκε η Γκρίζα, μια βιομηχανική πόλη με έντονη οικονομική δραστηριότητα. Τίποτε δε διατάραζε την πρόοδο και το ρυθμό της ζωής στην περιοχή ως τη στιγμή που οι συντηρητές του φράγματος νόμισαν ότι παρατήρησαν κάποια ύποπτα φαινόμενα σχετικά με την αντοχή του, τα οποία όμως δεν ήξεραν να εξηγήσουν. Οι αόριστες φήμες που κυκλοφορούν αρχίζουν να κλονίζουν την πίστη για την ανθεκτικότητα του φράγματος, χωρίς ωστόσο να υπάρχει συγκεκριμένη αιτία, που να δικαιολογεί τη γενική ανησυχία του πληθυσμού.

Η κυβέρνηση στέλνει εσπευσμένα το διακεκριμένο υδρολόγο μηχανικό, Αλέξη Βαλέρη με εντολή να εξετάσει το φράγμα και να της υποβάλει μια επιστημονική έκθεση που θα διαλύσει τον αόριστο φόβο. Τον μηχανικό φιλοξενεί στο αρχοντικό του ο Μπεναρδής Χαρίτος, ένας ογδοντάχρονος κτηματίας της περιοχής, ο οποίος στα νιάτα του είχε προφτάσει να δει το χτίσιμο του φράγματος.

...Πριν από μισόν αιώνα το φράγμα δεν υπήρχε, δεν είχε φτάσει ακόμα ως εδώ το χτίσιμό του. Ήταν μονάχα ένα μεγάλο πέτρινο γιοφύρι, που το νόμιζαν κιόλα στοιχειωμένο και γι' αυτό σπάνια το διάβαιναν με τ' άλογα ή τα καρότσια. Εκείνο λοιπόν τον καιρό ο Μπεναρδής Χαρίτος είχε έναν πλούσιο μπάρμπα, έμπορο γουναρά, στην κοντινή πολιτεία με τα εργαστήρια των γουναρικών. Μα, καθώς ο Μπεναρδής έδειχνε από νωρίς κακοκέφαλος, δεν έκανε για την πολιτεία. Ήταν ολόκερος ένα πηχτό κομμάτι σκοτάδι... Το κρέας του μονάχα θα 'ταν από μέσα κόκκινο, σα βουβαλίσιο. Το κεφάλι του έμοιαζε ίδια αγριαγκαθιά και μέσα κει τριγύριζαν ένα σωρό ζουζούνια που βούιζαν και τον κεντρούσαν.

Βρήκε έτσι δουλειά στο κυνήγι του [καστοριού*](#) και της [βίδρας*](#), για λογαριασμό του μπάρμπα του. Δύσκολο κυνήγι. Μπροστά πήγαινε η πονηριά, πίσω η αντοχή στο περπάτημα, η υπομονή να λουφάζεις ώρες και να σε βρίσκουν τα χαράματα καταπίνοντας μεγάλες μπουκιές πάχνη, μασώντας την ίδια την αναπνοή σου σαν κομμάτια βρεγμένο μπαμπάκι. Έσκαζε καμιά φορά ο ήλιος στο ζερβί σου χέρι, πίσω απ' τη μαύρη φαλακριά κορφή, και τότε τούτα τα βουνά τριγύρω ξεχώριζαν στο μάτι δυο πιθαμές ψηλότερα απ' ό,τι σήμερα —δυο και τρεις πιθαμές ψηλότερα— γιατί το νερό δεν το σταματούσε τότε το φράγμα. Το νερό ήταν πιο χαμηλά κι απλωμένο εδώ όσο του χρειαζόταν, όσο ήθελε· μια τεράστια θέληση, απλωμένη σαν τα πλοκάμια του χταποδιού. Σκόρπιζε δεξιά κι αριστερά απ' το κορμί του μεγάλου ποταμού, κι έφτιαχνε αλλού λίμνες, αλλού βαθιές λακκούβες γιομάτες χέλια, αλλού καταρράχτες να τρίβουν τ' ασπρόχειλα της λίγης πέτρας που 'χε ο τόπος, κι αλλού απέραντες βαλτοτοπιές, όπου ανάμεσα στα καλάμια κατοικούσαν σκορπιοί και μαύρες караβίδες.

Δυο κυνηγόσκυλα τα 'χασε έτσι ο Μπεναρδής, εκείνο δα τον καιρό, παραπλανημένα απ' τη μυρουδιά του κυνηγιού, που στάθηκε γι' αυτά δόκανο του θανάτου μέσα στις σιωπηλές τούτες ακίνητες χώρες των βάλτων. Τ' άκουγε μιαν ολάκερη νύχτα να σκούζουν απελπισμένα, αλυσοδομένα στη λάσπη. Βούλιαζαν σιγά σιγά, κι ο Μπεναρδής λύσσαγε απ' το κακό του. Μα δεν ήταν τρόπος να τα βοηθήσει κανένας. Μόνο, δυο μέρες αργότερα, ξέσπασε πια η λύσσα του πάνου στ' αγρίμια, καθώς είχε πετύχει κάποιο κόλπο κι έπεσαν μαζωμένα κάμποσα από δαύτα στα δίχτυα του. Θυμάται τι γρήγορα που σκίζονταν οι κοιλιές τους κάτω απ' το γυριστό του μαχαίρι! Μερικά τους ακόμα σπαρταρούσαν στο σκίσιμο. Πετούσε όξω εκείνος τα βρώμικα άντερα, τα 'γδερνε ξεκολλώντας ασφαλτα το πετσί απ' τη λιγνή ματωμένη

σάρκα, κι έπειτα κάρφωνε τη γούνα τους για ένα πρώτο στέγνωμα γύρω τριγύρω στα σανίδια της ξυλοκαλύβας, που την έπνιγε όλη νύχτα η κάπνα της φωτιάς.

Σαν τέλειωνε κάποτε τούτη η εκδικητική δουλειά, ξάπλωνε το κορμί κατάχαμα στο βοϊδοτόμαρο. Το μυαλό έπιανε άξαφνα τότε να ρωτιέται: «Τάχα τι θα γινόσουν, Μπεναρδή, αν δεν χρειάζονταν για τίποτα τα κυνηγάρικά σου κι αν όλα τα καστόρια της γης, μα και καθετί που μοιάζει σ' αυτό τον κόσμο με τα καστόρια, δεν άξιζαν για κυνήγι; Αν ήταν άχρηστα, ναι, περιττά και ξένα... Δε θα 'χες τότε κι εσύ με τι ν' αγαπήσεις, δε θα 'χες που να τροχίσεις την έχθρα σου, Μπεναρδή!».

Α, τι τρομερή ιδέα! Εκείνη δα τη βραδιά, πάνου στο βοϊδοτόμαρο... Έτριβε τη ράχη του στο βοϊδοτόμαρο — ένα με το χώμα, ένα με το τρίχωμα του θανατωμένου ζωντανού— όταν το φαντάστηκε αυτό πρώτη του φορά. Έναν κόσμο, τάχα, όπου τίποτα δε θα 'ταν στον άλλον αναγκαίο. Ούτε για τη γούνα του, ούτε για την καρδιά, μήτε για το κορμί του! Ένα θαυμαστά άχρηστον κόσμο, όπου το καθετί θα περιπλανιόταν ξεμοναχιασμένο, όπως περιπλανιούνται τ' άστρα τη νύχτα. «Τι θα γινόμουν;» σκέφτηκε. «Α, πρέπει να κυνηγάς, να κυνηγάς όλο και περισσότερες βίδρες, όλο και περισσότερα όμορφα δέρματα! Να μη σε φτάνουν ποτέ τα δέρματα, για να 'σαι στ' αλήθεια ο Μπεναρδής!». Έτσι είπε.

Ξημέρωνε. Ίσα που ερχόταν η άνοιξη κι έλιωναν τα χιόνια. Όχι όλα μαζί, μόνο έλιωναν σιγά σιγά όπου τα χτυπούσε πιο πολύ ο ήλιος — ένας ήλιος κόκκινος, σα ματωμένο καλάθι. Σήκωσε τον ασημένιο κόκορα του [σανσεπώ*](#) κι έριξε δυο κατά τον ήλιο. Ξεκίνησε έπειτα χωρίς σκοπό. Ένας αέρας πάλευε πάνου απ' τη γη να ξεκαθαρίσει τις θολές ανασεμιές του νερού, κι η γη όλη ήταν, τόπους τόπους, πράσινα κι άσπρα κομμάτια. Κατά τ' απομεσήμερο βρισκόταν κιάλας ενάμισι χιλιόμετρο πέρα απ' το ψηλό γεφύρι. Ο ήλιος έπαιρνε πια την κάτω βόλτα. Τ' ανοιχτά σκέλια του γεφυριού ζωγραφίζονταν πελώρια μέσα στο βάλτο, κι ο Μπεναρδής ένιωθε, απ' τα χαμηλά εδώ, σα μπερδεμένος ανάμεσα στις χαρακιές του ίσκιου τους — όταν, άξαφνα, κάτι που δεν το 'χαν ξαναδεί τα μάτια του φανερώθηκε μπρος του... Μόλις έκλεινε ίσα ίσα τα φτερά κι αλαφροζυγιαζόταν στην άκρη του καλαμιώνα. Ένας [ερωδιός*](#). Ήταν ένας σπάνιος ερωδιός, σωστή ξωτική πριγκίπισσα! Πρόλαβε έτσι να δει το φτερό πριν διπλώσει κι αμέσως το 'νιωσε: δεύτερο τέτοιο πουλί μήτε σε δέκα χρόνια δε θα το συναντούσες! Στάθηκε και το [φερμάριζε*](#) ολάκερο λεφτό, σα λαγωνικά. Η καρδιά του βροντούσε. Το 'θελε δικό του το πουλί, τ' αγάπησε κιάλας φανατικά καταλαβαίνοντας πως πρώτη φορά τώρα θα ντουφεκούσε στα στραβά, μες στα όλα, δίχως πονηριά και δίχως σταθερότητα, μόνο τρυφερά στ' αλήθεια, μόνο απ' την ανάγκη να το σταματήσει εκεί το πέταγμά του, να το φέρει κοντύτερα, ν' αγγίξει το θαυμάσιο φτερό!

Χωρίς να το παρατά απ' τα μάτια του, έκαμε τότε κομμάτι λοξά, να του βρεθεί απ' το πλάι. Ήταν μια λουρίδα γης, εκεί ανάμεσα στον καλαμιώνα, στρωμένη ακόμα με σπειρωτό χιόνι, σα να σκόρπιζες φούχτες ρύζι. Για να βρίσκεται το χιόνι σ' αυτή την

κατάσταση, θα πει ήταν το χώμα από κάτω στέρεο. Ωστόσο, σε μια διαφορετική περίπτωση ο Μπεναρδής θα τ' απόφευγε. Μα είχε αρματώσει κιόλας το σανσεπώ. Το βαστούσε έτοιμο στο ζερβί του. Δεν είχε μετρήσει ούτε πέντε βήματα, ούτε σωστά πέντε βήματα... Έγινε ένας μικρός κρότος, ένα κούφιο χτύπημα, καθώς που πέφτει το σαγόνι του δόκανου, καλά σκεπασμένο μέσα στα χώματα και τα κλαριά. Την ίδια στιγμή η μια του μπότα αφανίστηκε κάτω απ' την ασπράδα του χιονιού παρασέροντας μαζί και το πόδι του πιο ψηλά απ' το γόνυ, ενώ ένα μανιτάρι νερό και βούρκος ξεχύθηκε απ' τα χείλια της λακκούβας, που του το κατάπιε. Έχασε αμέσως την ισορροπία του. Με την πρώτη προσπάθεια να την ξαναποκτήσει, αντίκρισε και τ' άλλο του πόδι βουλιαγμένο ως το γοφό. Τότε κατάλαβε... Έτσι λοιπόν: Ούτε οι βίδρες, ούτε τα κυνηγόσκυλα, μόνο ένας ερωδιός, ένας θαυμάσιος ερωδιός! Αυτό λοιπόν ήταν: Αυτός θα τον κολλούσε, θα τον έχτιζε για πάντα μέσα στη λάσπη; Η ομορφιά των φτερών του ήταν η ίδια η λάσπη, λάσπη και θάνατος.

Από δω και μπρος, ήξερε πια ο Μπεναρδής τι έπρεπε να περιμένει. Ο θαυμασμός του θα τέλειωνε σ' αυτή την αργή και βρωμερή αιχμαλωσία. Στάθηκε όσο γινόταν ασάλευτος, γιατί κι η πιο μικρή κίνηση θα 'ταν ικανή να τον βουλιάξει μιαν ώρα αργύτερα. Και τότε ο ερωδιός ξεδίπλωσε τα φτερά του, τα 'δειξε μιαν ύστερη φορά κι απομακρύνθηκε. Το κορμί του Μπεναρδή άρχισε από κείνη τη στιγμή να κατεβαίνει δυο πόντους την ώρα. Δυο και τρεις πόντους την ώρα, η λάσπη ανέβαινε ολοένα γύρω του ψηλότερα. Μόνο αν θα περνούσε κανένας απ' το γιοφύρι μέσα σε δέκα ώρες είχε την ελπίδα να γλιτώσει. Όμως χρειαζόταν να στέκει ασάλευτος. Μπορεί έτσι να 'πηζε κάμποσο κι η λάσπη πάνου στο μάλλινο ρούχο του και να τον συγκρατούσε, τότε οι ώρες να γίνονταν πιο πολλές από δέκα. Μα οπωσδήποτε ο βούρκος θα 'φτανε με τις ώρες ως το πηγούνι...

Στο σημείο αυτό ο γερο-Μπεναρδής έκοψε απότομα τη διήγησή του ρίχνοντας απελπισμένα βλέμματα πάνου στον υδρολόγο. Ο ιδρώτας φάνηκε μονομιάς να κομπαλιάζει στο μέτωπό του και μερικές σταγόνες είχαν πάρει την κατηφοριά απ' τα μενίγγια του και κυλούσαν σκαλώνοντας στο σγουρό γενάκι του.

«Περίεργο! σκέφτηκε ο μηχανικός. Είναι σαν ακόμα να μην το συνήθισε τούτο το παλιό περιστατικό... Σα να βρίσκεται ακόμα κολλημένος στο βάλτο...»

— Κι όμως, του λέει, η λάσπη, να, που δεν έφτασε βέβαια στο πηγούνι. Πολύ μ' ενδιαφέρει η ιστορία σου, άρχοντα Μπεναρδή!

Αλλά η απόκριση ήρθε το ίδιο απροσδόκητη κι ακατανόητη, όπως ακατανόητο ήταν και το πάθος, που καθώς προχωρούσε η μακριά τούτη αφήγηση φαινόταν ολοένα να πυρώνει τα χείλια και τα μάτια του Μπεναρδή Χαρίτου.

— Και ποιος σατανάς μπορεί τάχα να το μαντέψει! φώναξε έξαλλα, ενώ πεταγόταν όρθιος απ' το μιντέρι.* Με το συμπάθιο, δηλαδή... Μα πώς μπορείς ακόμα να το ξέρεις, ότι δε θα φτάσει;... Ε, καλά, πως δεν έφτασε δηλαδή η λάσπη... Όταν σκέφτομαι την αιτία! Φαντάσου, ήταν μονάχα για έναν ερωδιό!

«Δε θα βρίσκεται, σίγουρα, στα καλά του!» συλλογίστηκε ο υδρολόγος, ενώ ο γέρος, σέρνοντας τώρα απ' την τσέπη το μεγάλο χρωματιστό μαντίλι του, σκούπιζε φαρδιά πλατιά με δαύτο το πρόσωπό του.

— Το χειρότερο που ένιωθα, συνέχισε πάλι επίμονα, ήταν πως όλα γύρω μου έστηναν μάτια και παρακολουθούσανε, λες, το βούλιαγμά μου. Έμοιαζε σα να μουν γυμνός κι όλα τα καλάμια του βάλτου μουρμούριζαν μεταξύ τους παρατηρώντας τη γύμνια μου. Νύχτωνε. Κανένας δε φαινόταν στο γιοφύρι. Σφάλιξα τα μάτια. Ο βούρκος είχε χίλια στόματα, χίλιες βεντούζες χταποδιού. Βύζαινε με δαύτες όσο κομμάτι απ' το κορμί μου είχε καταπιεί κι εγώ κατέβαινα ετσιδά στητός στον πάτο. Δυο και τρεις πόντους την ώρα, κατέβαινα...

Όταν ξανάνοιξε τα βλέφαρα, το φεγγάρι έβγαινε στον ουρανό. Το φεγγάρι σιγά σιγά γιόμιζε λάμψη. Έδιωχνε το σκοτάδι της νύχτας απ' το στερέωμα, κι εκείνο σούρωνε, σαν πηχτό κατακάθι, στο βάλτο. Έπειτα από κάμποση ώρα, αντίκρισε ψηλά το γιοφύρι να χορταίνει φως. Η νύχτα θα περνούσε δω ανέλπιστα. Ήξερε πως θαρρούσαν το γιοφύρι στοιχειωμένο και γι' αυτό σπάνια το διάβαιναν μ' άλογα ή με καρότσια, ακόμα και την ημέρα. Στα πολύ παλιότερα χρόνια φαίνεται πως στη θέση του βρισκόταν κάποιο άλλο ξύλινο γιοφύρι με μερικά σιδεροδοκάρια για ενίσχυση. Ήταν βγαλμένο χαμηλά χαμηλά, στο πιο στενό πέρασμα του ποταμού, και κάθε τόσο, όπως φούσκωνε το ρέμα, τα νερά το παράσερναν. Αργότερα, σε χρόνια που κι αυτά δεν τα 'χε προλάβει ο Μπεναρδής, κάποιοι μαστόροι, άνθρωποι με μεράκι, έβαλαν μπρος να φτιάξουν γιοφύρι πέτρινο. Ένα ψηλό γιοφύρι, να μην το φτάνει τάχα το νερό, να 'χει δυνατές και καλοσχεδιασμένες καμάρες, να 'ναι μακρύ κι αλαφρό, σαν τούτο που 'βλεπαν απόψε τα μάτια του.

Ο Μπεναρδής, κολλημένος στο βάλτο, θαρρεί πως το βλέπει απόψε για πρώτη φορά. Ήταν φοβερό το νυχτερινό κρύο. Οι βδέλλες κατάτρωναν τα αιχμάλωτα πόδια του. Το ποτάμι μούγκριζε από μακριά. Κι ο θάνατος πάντα — ο θάνατος του ανέβαινε ως το λαιμό, δυο πόντους την ώρα.

Κατά τα ξημερώματα φάνηκε ανέλπιστα μια καρότσα με διπλά άλογα.

Θα τραβούσε, ωστόσο, μακριά τούτη η ιστορία, αν καθόταν κανένας να καταγράψει όλα όσα ένας πολύξερος παραμυθάς, όπως αποδείχτηκε κείνο το βράδυ ο γερο-Μπεναρδής, μπόρεσε ν' αραδιάσει. Κάποια στιγμή αναστέναξε και, μονομιás, ξαναγύρισε στο φράγμα.

[...]

— Τι θες να μάθεις, μηχανικέ; μουρμούρισε. Το πιο σπουδαίο ήταν που είδα πάνω στο χτίσιμο του το φράγμα. Δεν υπάρχουν άλλοι, εξόν δυο πατέρες του μοναστηριού κι εγώ... Όχι, δεν έσωσε κανένας άλλος να το προφτάσει, μα την πίστη μου!

Ο Βαλέρης αρκέστηκε να βάλει καινούρια φωτιά στην πίπα του.

— Ας τελειώνω, λοιπόν! συνέχισε. Κοντεύει να ξημερώσει. Το καλοκαίρι, αυτή την ώρα άρχιζαν ίσα ίσα... Γλίτωναν έτσι κομμάτι απ' το λιοπύρι. Έλα κοντά μου! φώναξε, κι ανασηκώθηκε τραβώντας τον απ' το χέρι ως το σημείο που κρέμονταν οι κιτρινισμένες χαλκογραφίες¹ στον τοίχο. Πάλιωσαν πια, είπε δείχνοντάς τις με το δάχτυλο. Σίγουρα δε βγάζεις από δαύτες και πολλά πράγματα. Μα παίρνει κανένας μια ιδέα... Εμ, τι να ξέρουν οι σημερινοί που βρίσκονται εδώ, πίσω απ' το φράγμα, για τη δουλειά των γονικών τους; Ανοίγουν το πρωί τα μάτια τους, κι έτσι καθώς αντικρίζουν τον ήλιο να σκοντάφτει πάνου στ' αψηλό στεφάνι του τοίχου, λογιάζουν πως το φράγμα είναι τάχα φτιαγμένο από σίδερο και τσιμέντο. Ένα βουνό σίδερο και τσιμέντο, θα σου πούνε... Δεν το μαντεύει, λογου-χάρη, κανένας πως μέσα στο φράγμα κλείσανε ολάκερο το στοιχειωμένο γιοφύρι! Μα, ναι, όπως σ' τα λέω, το χτίσανε! Χτίσανε τις καμάρες του με πέτρα και το 'κλεισαν μέσα. Κι όλο το πρώτο χτίσιμο και το θεμέλιο ήταν ατόφιο με πέτρα. Χιλιάδες κομμάτια πέτρα και πηλός και άμμος! Χρειάστηκαν κάπου δέκα χρόνια να τ' ανεβάσουν σε μάκρος δεκαπέντε χιλιόμετρα. Στο μεταξύ, η επιχείρηση έβγαζε χαρτιά και προσκαλούσε τον κόσμο να τ' αγοράσει. Ύστερ' άλλαξε τα χαρτιά με χωράφια, απ' αυτά τα καινούρια που φανερώθηκαν πίσω απ' το φράγμα, σα συμπληρώθηκαν τα έργα. Οι πιο πολλοί, τους θυμάμαι, φαίνονταν δισταχτικοί. Φοβόντουσαν ν' ακουμπήσουν τα λεφτά τους, πριν την ώρα που το νερό θα 'ρχόταν να χτυπήσει πάνου στο φράγμα για να 'μπει μια και καλή στη θέση του. Τι θα γινόταν τάχα εκείνη την ώρα; Θ' άντεχε ο τοίχος να το σηκώνει το νερό; Αν όχι, πήγαιναν όλα του χαμού. Μα γω είπα: Θ' αντέξει! Σκανταλίστηκα άσκημα, επειδή ίσα ίσα οι άλλοι δυσκολευόντουσαν να [ρискάρουν](#).* Μια και δυο τα μαζώνω που λες. Ένα σακούλι [ναπολεόνια](#)* και τέτοια, κληρονομιά του μακαρίτη του μπάρμπα μου... Τραβάω ίσα στο [γκισέ](#)* της εταιρείας και τ' ακουμπώ. Με κοίταζαν. Φορούσα κιόλας το κοντογούνι μου από μαλλί κατσικιού, κι ως φαίνεται ήμουν άγριος στην όψη, σα ληστής. Μετρούσαν τα λεφτά μου τρομαγμένοι, λες κι έπαιρναν λύτρα. Γέλασα. «— Μη φοβάστε», τους κάνω. «Εγώ λέω, θ' αντέξει! Τ' ακούτε;».

Ξανακάθισαν κι ο δυο εκεί στη γωνιά πάλι, δίπλα στο παράθυρο. Θαμποχάραζε. Τα φώτα έμοιαζαν όλο να πέφτουν, όλο και να γίνονται πιο χλωμά μέσα σε τούτο το γυμνό, πέτρινο χώρο. Ο Μπεναρδής Χαρίτος άφησε για λίγο το κομπολόι βουβό στην παλάμη του.

— Είμαι γέρος πια, μηχανικέ, κακά τα ψέματα! Έφτιαξα φαμίλια μεγάλη. Και τα χωράφια που πήρα τότε, μ' εκείνα τα χαρτιά, αβγάτισαν. Ογδόντα χρόνια ζωή, ε; Α δε βαριέσαι τις ιστορίες, έχουμε πολλά να ξαναπούμε... Μα δε θέλω τώρα να ρωτήσω τίποτα. Τάχα γιατί να ρωτήσω ποιος είν' ο λόγος που σ' έστειλαν; Όχι· καλύτερα δε ρωτώ! Το ξέρω ωστόσο. Κάτι μοιάζει ν' άλλαξε πάλι δωχάμου τα τελευταία χρόνια. Κάτι μου χτυπάει στη μυρουδιά. Είναι πάντα η δύναμη του νερού, που παραφυλάει πάνω απ' τα κεφάλια μας. Μα γω και τώρα το ξαναλέω: Δε γίνεται αλλιώς... Δεν το χωράει αλλιώς το μυαλό τ' ανθρώπου... Θ' αντέξει, μηχανικέ! Θ' αντέξει και τούτη τη φορά!

[...]

καστόρι: κάστορας, είδος τρωκτικού θηλαστικού, που το δέρμα του χρησιμοποιείται για την κατασκευή εκλεκτών ειδών ρουχισμού και υπόδησης.

βίδα: (ενυδρίς)·θηλαστικό που ζει στα ποτάμια, στις λίμνες και στις παραλίες. Έχει μαύρο πολύτιμο βελούδινο τρίχωμα.

σανσεπώ: είδος τουφεκιού.

ερωδιός: γένος πτηνών, ένα είδος του είναι ο λευκός ερωδιός ή ψαροφάγος.

φερμάρω: προσηλώνω κάπου το βλέμμα μου, παρατηρώ με προσοχή.

μιντέρι: είδος χαμηλού ανάκλιντρου, ντιβάνι.

ρισκάρω: διακινδυνεύω.

ναπολεόνι: γαλλικό χρυσό εικοσόφραγκο.

γκισές: ταμείο.

Πηγή: <http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C131/595/3929,17343/>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το κρίσιμο ερώτημα που προκύπτει από το θέμα του κειμένου και ποιες είναι οι δικές σας σκέψεις πάνω σ' αυτό;

β. Μικρή όδοιπορία, *Kleine Wanderung*

Σήμερα περπάτησα μέσα από τὰ βουνά. Ό καιρός ήταν υγρός και ολόκληρη ή περιοχή ήταν γκρίζα. Μὰ ό δρόμος ήταν άπαλός και κατά τόπους πολύ καθαρός. Άρχικά φοροῦσα τὸ παλτό μου· σύντομα, όμως, τὸ έβγαλα, τὸ δίπλωσα και τὸ έριξα στὸν ώμο. Ό περίπατος στὸν γεμάτο θαύματα δρόμο μου έδινε ὅλο και μεγαλύτερη εύχαρίστηση, από τή μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη άνηφόριζε κι ὕστερα πάλι έπεφτε σὲ κατήφορο. Τὰ βουνά ήταν ψηλά και όγκώδη, έμοιαζαν νὰ περιστρέφονται γύρω από τὸν άξονά τους. Όλόκληρος ό κόσμος τῶν βουνῶν ξεπρόβαλε μπροστά μου σὰν κάποιο γιγάντιο θέατρο. Ό δρόμος άγκαλιαζόταν μεγαλοπρεπῶς μὲ τὶς βουνοπλαγιές. Κάπως έτσι έφτασα σ' ένα βαθύ φαράγγι, ένα ποτάμι ὁρμοῦσε μπρὸς στὰ πόδια μου, ό σιδηρόδρομος μὲ άφηνε ταχύτατα πίσω του μὲ τὸν έξοχο λευκὸ καπνὸ του. Σὰν ἥσυχο, λευκὸ ρυάκι περνοῦσε ό δρόμος μέσα από τὸ φαράγγι, κι ὅσο περπατοῦσα πιὸ πέρα, ήταν στὰ μάτια μου σὰν νὰ καμπυλώνει και νὰ στριφογυρνᾷ ἢ ἴδια ἢ στενὴ κοιλάδα. Γκρίζα σύννεφα ξαπόστειναν στὰ βουνά, σὰν νὰ έβρισκαν ἐκεῖ τὸν προσανατολισμό τους. Μὲ ἀντάμωσε ένας νεαρὸς πλανόδιος τεχνίτης μὲ σακίδιο στὴν πλάτη, ό ὁποῖος μὲ ρώτησε ἂν έχω δεῖ δυὸ ἄλλους νεαρούς. "Όχι, τοῦ εἶπα. Μὲ ρώτησε ἂν έρχομαι από μακριά. Ναί, εἶπα, και τράβηξα μακρύτερα τὸν δρόμο μου. "Όχι πολὺ ἀργότερα, εἶδα και ἄκουσα τοὺς δυὸ νεαροὺς περιπλανητὲς νὰ πλησιάζουν συνοδεία μουσικῆς. Ένα χωριὸ φάνηκε, έξαιρετικά ὁμορφο μὲ χαμηλὰ σπίτια πολὺ κοντὰ τὸ ένα στὸ ἄλλο κάτω από τὰ λευκὰ μέτωπα τῶν βράχων. Κάτι λίγα κάρα μὲ ἀντάμωσαν, εἰδάλλως τίποτα, κι εἶχα δεῖ και μιὰ δράκα παιδιὰ στὸν έπαρχιακὸ δρόμο. Δὲν χρειάζεται νὰ δοῦμε κάτι τὸ έξαιρετικά άσυνήθιστο. Βλέπουμε ἥδη τόσο πολλὰ.

Πηγή: <https://bonsaistoriesflashfiction.wordpress.com/2019/06/03/robert-walser-mikri-odoiporia/>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΌΤΗΤΑ

Σε ποιες σκέψεις σχετικά με το φυσικό περιβάλλον σάς οδηγεί η παραπάνω μικροαφήγηση;

γ. Το δένδρο, Στρ. Τσίρκας

(διήγημα)

Το διήγημα είναι από τη συλλογή Αλλόκοτοι άνθρωποι. Γράφτηκε το 1938 κι η δράση του τοποθετείται στην Αίγυπτο πριν από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Το θέμα του, η τύχη ενός δέντρου, είναι επίκαιρο για μας σήμερα, που βλέπουμε τη ζωή μας να είναι συνυφασμένη με τη μόλυνση και τη ρύπανση του περιβάλλοντος. Βέβαια, εκείνη την εποχή ο συγγραφέας δεν υποπτευόταν τα προβλήματα που θα δημιουργούσε στον άνθρωπο η βιομηχανική ανάπτυξη. Το ψυχικό του δέσιμο με τα δέντρα, ιδιαίτερα με το δέντρο του διηγήματός μας, πολλά θα είχε να διδάξει στο σύγχρονο άνθρωπο.

Δάσκαλος σε μια μικρή πόλη της Άνω Αιγύπτου! Ορίζοντες κλειστοί, κουτσομπολιό, ταπεινώσεις. Αλί σε κείνον που τον ρίχνει η μοίρα του κει πέρα. Δεν έχει πολλούς δρόμους να διαλέξει. Ή θα σκεπάσει τα μάτια του με την πένθιμη [μπόλια*](#) της αδιαφορίας και θα καταπιεί την ψυχή του...

Μα δεν πρόκειται να μιλήσω εδώ πέρα γι' αυτά. Θέλω μονάχα να διηγηθώ την ιστορία μianού δέντρου!

Σας έτυχε να πιάσετε φίλια μ' ένα δέντρο; Είναι κάτι που έχει πολλή γοητεία. Κατεβαίνετε, λόγου χάρη, απ' το σπίτι σας. «Πού πας;» σας ρωτάνε. — Να, μια βόλτα... λέτε. Μα μέσα σας κρυφά: Πάω να δω το Δέντρο!

[...]

Δεν είναι πολλές μέρες, ένα δειλινό ξεκίνησα, συγκινημένος σα να πήγαινα σε προσκύνημα. Το είδα πάντα ίδιο, σύρριζα στο τοιχαλάκι, ν' απλώνει τα κλαδιά του πάνω απ' την αυλή με τα κοτέτσια και να κουνάει την κορυφή του, θα 'λεγες με συμπόνια, προς το ρημαγμένο οικόπεδο που απλώνεται απέναντί του, πόσα χρόνια τώρα, με τις πέτρες, τ' αγκάθια και την καλαμένια καλύβα του [σουντανά*](#).

Όταν πρωταντίκρισα αυτό το δέντρο στην άπω Αίγυπτο μόνο που δεν φώναξα. Ένωσα την ψυχή μου να πιάνεται από ενθουσιασμό κι από φόβο. Πολλοί ερωτεμένοι νιώθουν κάτι παραπλήσιο. Στη χαρά της αγάπης τους υπάρχει πάντα ο φόβος για κάτι που αναπάντεχα θα 'ρθει να τους την πάρει.

Ήταν ένα στιβαρό, γεροδεμένο «[λάμπαχ*](#)», καλοϊσκιωτο. Είχε φυτρώσει στην [ούγια*](#) του δρόμου, προς τη μεριά του καναλιού κι απλώνει τα κλαδιά του προς όλες τις μεριές, πλατιά και πυκνά κι ανέβαινε προς τ' απάνω, ψηλά, γεμάτο περηφάνια. Ο ίσκιος του πολλές φορές σκέπαζε όχι μονάχα την άμμο του όχτου στα πόδια του μα και ολάκερο το πλάτος του καναλιού, αγγίζοντας το πρόχωμα που πάνω του περνά ο σιδηρόδρομος που ενώνει το Κάιρο με το [Λούξορ*](#).

Ήταν ένα τόσο καλό δέντρο. Από κάτω του καθόνταν να ξαποστάσουν λογής λογής πεζοπόροι. Οι ταξιδιώτες που θέλαν να πάρουν το βαποράκι του ποταμιού εκεί στέκονταν περιμένοντας. Και κει γέρναν να κοιμηθούν σαν τους έπιανε η νύχτα.

Και τώρα εκεί από κάτω του μαζεύονταν τα μεσημέρια, για να τον πάρουν λιγάκι οι εργάτες που δούλευαν στο χτίριο, γιατί λίγα μέτρα μακρύτερα, στην άλλη μπάντα του δρόμου, η Κυρά έχτιζε το καινούριο της σπίτι.

Είχε ξεσηκώσει επίτηδες [τζινιέρη*](#) από το Κάιρο, η Κυρά. Το σπίτι θα χτίζονταν όλο με μπετόν και με υλικά πρώτης ποιότητας. Θα ήταν το πιο μεγάλο και το πιο όμορφο σπίτι του χωριού.

Μόλις πάτησα το πόδι μου στο χωριό, την πρώτη κουβέντα που άκουσα ήταν για την Κυρά και για το σπίτι της. Μου είπαν πως η προκοπή μου όλη εδώ πέρα εξαρτιόταν από την εντύπωση που θα έκαμνα της Κυράς. Έπρεπε να είμαι πολύ προσεχτικός μαζί της, αν ήθελα να 'χω δουλειά και του χρόνου. Μου διηγήθηκαν κάτι που έγινε τις προάλλες. Η γυναίκα μιανού φουκαρά θέλοντας να της κάμει [κοπλιμέντο*](#) της είπε: «Όμορφο θα γίνει το σπιτάκι σας...» Γιατί να πει «σπιτάκι»; Χάθηκε! Ούτε καλημέρα πια, ούτε «υποστήριξη». Ξεγράφηκε από το βιβλίο και κείνη κι ο άντρας της. Οι άνθρωποι βρίσκονταν σε πραγματική απόγνωση.

Αυτή η Κυρά ήταν η χήρα μιανού [δικού μας*](#) που 'χε καταφέρει, Θεός ξέρει πώς, να κάνει πολλά λεφτά. Σαν πέθανε —μη ρωτάς πώς και γιατί— εκείνη «στάθηκε στο πόδι του μακαρίτη σαν άντρας» κι όχι μονάχα ανέθρεψε τα παιδιά, μα μεγάλωσε την περιουσία και «επεβλήθηκε».

Μ' όλο που την τρέμαν όλοι τους, θα βρισκόταν πάντα κάποιος στην παρέα, σαν αναφέρονταν τ' όνομά της, να πει την αρχή μιας παροιμίας: «Πλένε τα ρόδα στο γιαλό...». Δεν κατάφερα ποτέ μου να μάθω πώς της το κόλλησαν αυτό. Γελούσα όμως κι εγώ μαζί με τους άλλους.

Οι μέρες περνούσαν. Στο σχολειό, κουτσά στραβά, τα κατάφερνα με τα παιδιά. Το σπίτι της Κυράς τελείωνε. Μια από αυτές τις βραδιές θα έδινε μια μεγάλη [σουαρέ*](#) να γιορτάσει τα εγκαίνια.

Το σχολειό ήταν λίγο πιο κάτω απ' το δέντρο. Έτσι το έβλεπα πολλές φορές την πάσα μέρα. Είχαμε γίνει σπουδαίοι φίλοι· δεν έτυχε μια φορά —νύχτα ή μέρα, στενοχωρημένος ή χαρούμενος αν ήμουν— να περάσω πλάι του και να μην το προσέξω.

— Πώς τα περνάς τώρα που είναι άνοιξη; το ρωτούσα. Και κείνο μου αποκρινόταν μ' όλο το είναι, δείχνοντάς μου τα πράσινα φύλλα του και τα χνουδωτά λουλούδια του με τη βαριά μυρουδιά, καμαρώνοντας.

Μια νύχτα να τι έγινε. Γύριζα από 'ναν μακρινό περίπατο. Μεσάνυχτα. Τέλεια ερημιά παντού. Πλησίαζα στο δέντρο, όταν πρόσεξα πάνω του κάποιον άνθρωπο σκαρφαλωμένο. Άκουσα και χτυπήματα. Τότες έτρεξα!

Και αμέσως κατάλαβα. Μαχαιρώναν το δέντρο! Ο άνθρωπος εκείνος έμπηγε στην «καρδιά» του, εκεί που ο χοντρός κορμός χώριζε σαν παλάμη στέλνοντας τα κλαδιά του προς όλες τις κατευθύνσεις, έμπηγε χτυπώντας βαριά ένα μεγάλο λοστό. Σωστή δολοφονία!

Το δέντρο, με το φαρμακερό αυτό σίδερο στα σπλάχνα του θα μαράζωνε σιγά σιγά, μα σίγουρα, και μια μέρα θα έπεφτε κάτω ξερό.

— Γιατί το κάνεις αυτό: φώναξα φρενιασμένος.

Ο άλλος σταμάτησε τη δουλειά του. Γύρισε και με κοίταξε.

Αναγνώρισα έναν από τους υπηρέτες της Κυράς.

— Τι σε νοιάζει: μου αποκρίθηκε αργά. Κάμνω ό,τι με προστάξανε.

Το ψωμί... το έρημο ψωμί! Να τα βάλω με την Κυρά; Αύριο κιόλας θα 'φευγα.

Κατάπια τα λόγια μου, χαμήλωσα το κεφάλι και τράβηξα για το δωμάτιό μου. Μα όλη τη νύχτα μέσα στο μυαλό μου στριφογύριζε σαν τρυπάνι αυτό: — Γιατί; Τι της έφταιξε το δέντρο; Ένα τόσο όμορφο δέντρο μπροστά στο σπίτι της;

Το έμαθα την άλλη μέρα. Στη σουαρέ των εγκαινίων. Η Κυρά με πήρε σε μια γωνιά και μου είπε:

— Σας αρέσει το σπίτι: Πάνε να σκάσουνε. Και μ' ένα χαμόγελο γεμάτο πονηράδα:

— Κι όταν θα πέσει το δέντρο...

— Πώς; ρώτησα εγώ λαχανιάζοντας.

— Έβαλα και το κάρφωσαν χθες βράδυ, μου αποκρίθηκε, παίρνοντας ύφος συνωμοτικό.

Και τότε χίμηξε από μέσα μου βαθιά ένα «γιατί, γιατί;» τόσο έντονο, τόσο χρωματισμένο που η Κυρά θεώρησε πρόπον να μου ρίξει μια ματιά αυστηρή και επιπληχτική, θυμίζοντάς μου έτσι πως βρίσκομαι μέσα σε «κόσμο». Ύστερα με συγκατάβαση, σα να εξηγούσε σ' έναν κουτό κάτι πολύ απλό, πρόσθεσε:

— Αυτό το παλιόδεντρο κρύβει όλη τη φατσάδα* του σπιτιού. Οι επιβάτες του τρένου απέναντι, σαν περνούν δε βλέπουν τίποτα.

Μάλιστα! Ακριβώς έτσι τα είπε.

Τώρα, τι απάντησα και τι έκανα μετά από αυτό, δεν έχει απολύτως καμιά σημασία. Ήθελα να σας διηγηθώ την ιστορία μianού δέντρου και όχι τα δικά μου βάσανα.

Πηγή: http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C131/595/3928,17297/index_b_01_02.html

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το κρίσιμο ερώτημα που προκύπτει από το κείμενο και ποιες είναι οι δικές σας σκέψεις πάνω σ' αυτό;

5. Τραγούδι

α. [Καταιγίδα στην Αθήνα](#)

Αυτό το σπρέι που ψεκάζεις στη Γλυφάδα
Σηκώνει θύελλα στην έρημο Νεβάδα
Και το τζιπάκι σου που τρέχει στο Παγκράτι
Έχει σκοτώσει χελιδόνια στη Βαγδάτη

Πρόσεξε όμως μη τα βάζεις με τη φύση
Γιατί κι εσένα κάποια μέρα θα χτυπήσει
Και τα φτερά μιας πεταλούδας απ' την Κίνα
Θα φέρουν τότε καταιγίδα στην Αθήνα

Οι μπαταρίες που πετάς στο Λαγονήσι
Έγιναν όξινη βροχή μες το Παρίσι
Και το πλυντήριο που έβαλες στο Γκάζι
Έχει τυφλώσει χίλια ψάρια στη Βεγγάζη

Πρόσεξε όμως μη τα κάνεις άλλ' αντ' άλλων
Γιατί θα γίνουν αλλαγές στο περιβάλλον
Και τα φτερά μιας πεταλούδας απ' την Κίνα
Θα φέρουν τότε καταιγίδα στην Αθήνα

Όταν ξυρίζεσαι εσύ στη Φιλοθέη
Το όζον κάνει μία τρύπα στο L.A.
Για την κολόνια που φοράς στο Κολωνάκι
Ξεριζωθήκανε λουλούδια στο Κεντάκυ

Πρόσεξε όμως γιατί θα 'σαι η αιτία
Να βγει αλήθεια μια αρχαία προφητεία
Και τα φτερά μιας πεταλούδας απ' την Κίνα
Θα φέρουν τότε καταιγίδα στην Αθήνα

Μουσική: Ανδρέας Λάμπρου

Στίχοι: Γιώργος Παυριανός
Ερμηνεία: Μελίνα Τανάγρη

β. [Ας Αλλάξουμε Κλίμα](#), Γιάννης Μηλιώκας- Γεωργία Γραμματικού

Κυρίες και κύριοι, ακούτε ειδήσεις
και πρόγνωση του τοπικού καιρού·
ημίωρο αφιέρωμα σε διαφημίσεις
κι αμέσως μετά δελτίο... νερού!

Τα δέντρα θ' ανθίσουν εντός διετίας
και όλο τον Αύγουστο θα 'χει βροχές...
Απόψε εις μνήμη της Βενετίας
κονσέρτο Βιβάλντι: «Οι... δυο εποχές»!

Ας αλλάξουμε κλίμα...

Καρπούζια τετράγωνα βγήκαν στα ράφια
και μήλα με γεύση σαντιγί...
Ανοίγει η σεζόν για το σκι στα χωράφια
και το κανάλι μας θα είναι εκεί!

Οι μύγες μεγάλωσαν, γίναν μπεκάτσες,
γ' αυτό να φλιτάρετε με χημικά...
Κι αν βγείτε για αέρα στις ταρατσες,
φορέστε τις μάσκες σας κανονικά!

Ας αλλάξουμε κλίμα...

Στην παραλία του Χαλανδρίου
βρέθηκαν ψάρια καθαρά!
Τρία καϊκια θα κάνουνε πάρτι
και κερασμένα τα πρώτα... νερά!

Θυμίζουμε σ' όλους τους Αθηναίους
πως σήμερα έχουν νερό τα μονά
και όποιος ζυγός ανοίξει τη βρύση
τα πρόστιμα θα 'ναι πολύ τσουχτερά!

Αυτά ήταν για σήμερα τα νέα...
Αθήνα, δυο χιλιάδες πενήντα εννέα...

Στίχοι- Γεωργία Γραμματικού Μουσική- Γιάννης Μηλιώκας

γ. Χρωστάω Μια Συγγνώμη, Φίλιππος Πλιάτσικας

Ήτανε κάπου ένας μικρός που φάνταζε μεγάλος
Νόμιζε ήταν ο εκλεκτός όλης της γης πρωθυπουργός που δεν υπάρχει άλλος

Καίγανε γύρω του οι φωτιές Μα έκοβε ραδίκια
Η γη του μέτραγε πληγές παιδιά που χάνονταν στο χθες φορώντας σκουλαρίκια

Χρωστάω μία συγγνώμη για αυτούς που δεν γεννήθηκαν ακόμη
Στην κόρη μου χρωστάω μία συγγνώμη που θα χει και για μένα να πληρώνει

Έχει χαλάσει και ο καιρός μα εκείνον δεν τον νοιάζει
Το κλίμα βγάζει ένα ουρλιαχτό μα αφού θα τον ψηφίσω εγώ γιατί να τον πειράζει

Χρωστάω μία συγγνώμη σε αυτόν που δεν γεννήθηκε ακόμη
Στην κόρη μου χρωστάω μία συγγνώμη που θα έχει τα δικά μου να πληρώνει

Μουσική - Στίχοι: Φίλιππος Πλιάτσικας

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το βασικό θέμα του κάθε τραγουδιού; Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα σας προκαλεί;

Κριτήριο Αξιολόγησης

Κείμενο 1

Η αγωνιώδης τέχνη για την κλιματική αλλαγή, Νίκος Ευσταθίου

(Διασκευή)

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί ομόφωνο συμπέρασμα της επιστημονικής κοινότητας εδώ και πάνω από δύο δεκαετίες. Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με τις στατιστικές, έχει καταφέρει να αναδειχθεί σε προτεραιότητα της παγκόσμιας κοινής γνώμης μονάχα δύο φορές. Η πρώτη πιστώνεται στον υποψήφιο Αμερικανό πρόεδρο Αλ Γκορ και το δυστοπικό ντοκιμαντέρ του «Μια άβολη αλήθεια» που κυκλοφόρησε το 2006. Η δεύτερη βρίσκεται σήμερα στο απόγειό της και οφείλεται στην 17χρονη ακτιβίστρια Γκρέτα Τούνμπεργκ και το νεανικό κίνημα «Παρασκευές για το κλίμα», που πυροδότησε διαμαρτυρίες σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Τα δύο πρόσωπα δεν θα μπορούσαν να είναι πιο αντίθετα. Ωστόσο υπάρχει ένα κοινό νήμα στις δύο

προσεγγίσεις – τα επιστημονικά στοιχεία αναδείχθηκαν, και από τους δύο, με τρόπο σαφώς δημιουργικό.

Η επικοινωνιακή πρόκληση της κλιματικής αλλαγής έχει προβληματίσει για αρκετά χρόνια τους επιστήμονες, των οποίων τα συμπεράσματα παραμένουν συχνά περιορισμένα στα επιστημονικά περιοδικά ή αμφισβητούνται από συνωμοσιολόγους μέχρι ηγέτες κρατών με μεγάλη επιρροή. Παράλληλα, η φυσική απαισιοδοξία των μοντέλων πρόβλεψης της ανόδου της θερμοκρασίας και των τρομακτικών αποτελεσμάτων της απωθεί αρκετές φορές τον μέσο αναγνώστη. Δεν προκαλεί λοιπόν εντύπωση που, ως απάντηση στις προκλήσεις της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, αναδεικνύεται ολοένα και περισσότερο ένα νέο εργαλείο: η τέχνη της κλιματικής αλλαγής.

Τα καλλιτεχνικά έργα και δρώμενα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή έχουν σχεδόν τετραπλασιαστεί μέσα σε μία δεκαετία, σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύθηκε πέρυσι στο περιοδικό ScienceDirect. Πέρα από τον εντυπωσιακό ρυθμό ανάπτυξης, εξίσου εντυπωσιακά είναι και τα συμπεράσματα των επικοινωνιολόγων που μελετούν τον αντίκτυπο της καλλιτεχνικής αυτής προσέγγισης. Οι ερευνητές Λόρα Κιμ Σόμερ και Κρίστιαν Αντρέας Κλόκνερ μελέτησαν τις αντιδράσεις των σκεπτικιστών της κλιματικής αλλαγής απέναντι σε μια σειρά έργων τέχνης που παρουσιάστηκαν στη διάρκεια των περιβαλλοντικών διαπραγματεύσεων των Ηνωμένων Εθνών στο Παρίσι. Κατέληξαν πως η κλιματική τέχνη είναι με σημαντική διαφορά ο πιο αποτελεσματικός τρόπος ευαισθητοποίησης, συγκριτικά με τις ακτιβιστικές καμπάνιες ή τις ερευνητικές μελέτες, ειδικά όταν το μήνυμά της είναι ελπιδοφόρο ή δίνει στους ανθρώπους ιδέες για αλλαγή.

Ο μουσικός Ντάνιελ Κρόφορντ, στράφηκε προς το τσέλο για να μεταδώσει τις ανησυχητικές τάσεις στα δεδομένα της κλιματικής αλλαγής. Σε συνεργασία με τον καθηγητή Σκοτ Τζορτζ, ο νεαρός μουσικός χρησιμοποίησε ένα σύνολο δεδομένων της θερμοκρασίας της επιφάνειας της Γης από το 1880 μέχρι σήμερα, αντιστοιχώντας κάθε ετήσια αλλαγή θερμοκρασίας με μια μουσική νότα. Καθώς ο πλανήτης θερμαίνεται εκθετικά, αυξάνεται και το κρεσέντο του τσέλο, και το αποτέλεσμα είναι μια ανατριχιαστική μελωδία που μεταφέρει το μήνυμα πολύ πιο αποτελεσματικά από τους χάρτες και τις γραφικές παραστάσεις. «Αυτός είναι ο ήχος του τέλους του κόσμου», είναι και η φράση που επαναλαμβάνεται συνεχώς και στο καινούργιο άλμπουμ της εναλλακτικής ποπ καλλιτέχνιδος Grimes, «Miss Anthropocene», που κυκλοφόρησε σήμερα. «Στόχος μου ήταν κάθε τραγούδι να αποτυπώσει έναν τρόπο με τον οποίο καταστρέφεται ο πλανήτης και να κάνω το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής διασκεδαστικό», ανέφερε σε συνέντευξή της η εκκεντρική τραγουδίστρια και σύντροφος του Ελον Μασκ.

Πέρα όμως από τους καλλιτέχνες μια θέση στον χώρο της κλιματικής τέχνης έχουν και οι ίδιοι οι επιστήμονες. Ο γνωστός κλιματολόγος Εντ Χόκινς έγινε διάσημος χάρη στα πρωτότυπα και πολύχρωμα γραφικά απεικόνισης δεδομένων που αποτυπώνουν την υπερθέρμανση του πλανήτη με λωρίδες θέρμανσης. Πρόκειται για έναν τρόπο απλό, κατανοητό και ιδιαίτερα αποτελεσματικό για να αποδεχθεί η ανθρωπότητα τον υπαρξιακό κίνδυνο που αντιμετωπίζει.

Πηγή: [Καθημερινή](#), 21/02/2020

Κείμενο 2

Εισαγωγικό σημείωμα

*Ο Ισπανός καλλιτέχνης **Isaac Cordal** ταξιδεύει και κάνει παρεμβάσεις στις πόλεις, τοποθετώντας μικροσκοπικά γλυπτά στα πιο απρόσμενα σημεία.*

Συνήθως αναπαριστά δυσάρεστες ή ενοχλητικές καταστάσεις, με τις φιγούρες να μοιάζουν σαν να έχουν εγκλωβιστεί σε αυτές τις καταστάσεις από μόνες τους. Μικροί πολιτικοί ή μικροί επιχειρηματίες, που βρίσκονται ένα βήμα πριν την καταστροφή, αλλά αδιαφορούν για αυτό.

*Αναπαριστώντας σκηνές σαν αυτές, ο **Isaac Cordal** ασκεί κριτική στην εξέλιξη της ανθρωπίνης κοινωνίας και στις συνέπειές της, στην εμμονική αφοσίωση στη ρουτίνα και στην απαξίωση του σύγχρονου ανθρώπου για τη φύση.*

Μυρτώ Συμεωνίδου, [Isaac Cordal: Κρύβοντας μινιατούρες στην πόλη](#)

Εγκατάσταση , Waiting for climate change, Isaac Cordal

Του Issac Cordal

Πηγή (<http://cementeclipses.com/>) Τελευταία προσπέλαση 25/03/2020

Κείμενο 3

Ο Εφιάλτης της Περσεφόνης, Νίκος Γκάτσος, Μάνος Χατζιδάκις

Εκεί που φύτευνε φλισκούνι κι άγρια μέντα
κι έβγαζε η γη το πρώτο της κυκλάμινο
τώρα χωριάτες παζαρεύουν τα τσιμέντα
και τα πουλιά πέφτουν νεκρά στην υψικάμινο.

Κοιμήσου Περσεφόνη
στην αγκαλιά της γης
σου κόσμου το μπαλκόνι
ποτέ μην ξαναβγείς.
Κοιμήσου Περσεφόνη
στην αγκαλιά της γης
σου κόσμου το μπαλκόνι
ποτέ μην ξαναβγείς

Εκεί που σμίγανε τα χέρια τους οι μύστες
ευλαβικά πριν μπουν στο θυσιαστήριο
τώρα πετάνε αποτοίγαρα οι τουρίστες
και το καινούργιο πάν να δουν διυλιστήριο.

Κοιμήσου Περσεφόνη
στην αγκαλιά της γης
σου κόσμου το μπαλκόνι
ποτέ μην ξαναβγείς.
Κοιμήσου Περσεφόνη
στην αγκαλιά της γης
σου κόσμου το μπαλκόνι
ποτέ μην ξαναβγείς

Εκεί που η θάλασσα γινόταν ευλογία
κι ήταν ευχή του κάμπου τα βελάσματα
τώρα καμιόνια κουβαλάν στα ναυπηγεία
άδεια κορμιά σιδερικά παιδιά κι ελάσματα.

Κοιμήσου Περσεφόνη
στην αγκαλιά της γης
σου κόσμου το μπαλκόνι
ποτέ μην ξαναβγείς.
Κοιμήσου Περσεφόνη
στην αγκαλιά της γης
σου κόσμου το μπαλκόνι

ποτέ μην ξαναβγείς

ΘΕΜΑ Α

Για ποιους λόγους, σύμφωνα με το άρθρο *Η αγωνιώδης τέχνη για την κλιματική αλλαγή* (Κείμενο 1), η τέχνη είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για την κλιματική αλλαγή; (70 περίπου λέξεις)

(Μον. 15)

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1^ο

Στο κείμενο 1, τρίτη παράγραφος, αναφέρεται το ακόλουθο πόρισμα ερευνητών: «η κλιματική τέχνη είναι με σημαντική διαφορά ο πιο αποτελεσματικός τρόπος ευαισθητοποίησης, συγκριτικά με τις ακτιβιστικές καμπάνιες ή τις ερευνητικές μελέτες, ειδικά όταν το μήνυμά της είναι ελπιδοφόρο ή δίνει στους ανθρώπους ιδέες για αλλαγή». Πώς αντιλαμβάνεστε την εκτίμηση αυτή;

(Μον. 15)

Ερώτημα 2^ο

Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το θέμα της εγκατάστασης *Waiting for climate change*, του Isaac Cordal (κείμενο 2); Ποια είναι η δική σας ανταπόκριση αυτό το έργο τέχνης;

(Μον.15)

Ερώτημα 3^ο

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου 1 ο συντάκτης του χρησιμοποιεί αποτελέσματα στατιστικών προκειμένου να εισαγάγει το θέμα και να προσελκύσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Να δικαιολογήσετε την επιλογή αυτή και την αποτελεσματικότητά της.

(Μον. 10)

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο πρόβλημα αναδεικνύει το τραγούδι των Ν. Γκάτσου/ Μάνου Χατζιδάκι (Κείμενο 3); Ποια είναι η θέση του ποιητή και ποιες σκέψεις σας προκαλεί; Να απαντήσετε σε ένα κείμενο 150 λέξεων.

(Μον. 15)

ΘΕΜΑ Δ

Πρόκειται να επισκεφθείτε με το σχολείο σας μια Εγκατάσταση που εντάσσεται στην «τέχνη της κλιματικής αλλαγής». Προετοιμάζετε ένα σύντομο κείμενο το οποίο θα διανεμηθεί στους συμμαθητές σας με στόχο να τους προβληματίσετε για το πώς μπορεί να βοηθήσει η τέχνη στην αφύπνιση του κοινού μπροστά στα σύγχρονα προβλήματα. Για τη σύνταξη του κειμένου σας μπορείτε να αξιοποιήσετε δημιουργικά και τα τρία κείμενα. (300 λέξεις)

(Μον. 30)